

*Калінніков О. В.,**адвокат, доктор філософії, докторант**Київського університету інтелектуальної власності і права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗМІСТ ТА ФОРМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ IN ABSENTIA В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті досліджується зміст та форма кримінального провадження *in absentia* в умовах воєнного стану. Проаналізовано генезу правового регулювання особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного стану. Встановлено, що у кримінальному процесуальному законодавстві України в серпні 2014 року відбулося запровадження правових норм стосовно особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції. З введенням воєнного стану 24.02.2022 відбулося подальше реформування здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. Проаналізовано наукові праці вітчизняних дослідників та встановлено, що серед наукових дослідників існують різні позиції стосовно оцінки запровадженого правового регулювання кримінального провадження в умовах воєнного стану. Доведено, що частина запроваджених норм стосовно кримінального провадження в умовах воєнного стану не відповідає вимогам Основного Закону України внаслідок чого Конституційним Судом України їх визнано такими, що не відповідають Конституції України. Переважна більшість науковців вважають необхідним подальше реформування положень КПК України до умов воєнного стану у відповідності до вимог Конституції України та міжнародних договорів. Доведено, що зміст та форма кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (*in absentia*) в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, з урахуванням особливостей здійснення спеціального досудового розслідування та спеціального досудового розслідування, а також особливостей здійснення кримінального провадження, визначених у розділі IX1 КПК України «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». Крім того, на сторону обвинувачення, в тому числі, в умовах воєнного стану у під час здійснення кримінального провадження за відсутності підозрюваного та обвинуваченого (*in absentia*) покладено обов'язок вживати всі можливі заходи з метою дотримання невичерпного переліку прав підозрюваного, обвинуваченого (серед таких прав: право на захист, на доступ до правосуддя, таємниця спілкування, невтручання у приватне життя). При цьому, наведеному обов'язку сторони обвинувачення кореспондується додаткове зобов'язання суду при ухваленні вироку за наслідками кримінального провадження *in absentia* обґрунтовувати чи були стороною обвинувачення вжиті всі можливі заходи, визначені кримінальним процесуальним законодавством, спрямовані на дотримання прав підозрюваного, обвинуваченого на захист та доступ до правосуддя.

Ключові слова: спеціальне досудове розслідування, спеціальне судове провадження, *in absentia*, воєнний стан, право на захист.

Постановка проблеми. Після оголошення воєнного стану згідно з Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2024 до правового регулювання особливого режиму кримінального провадження в умовах воєнного стану вносилися неодноразові зміни, за результатами яких досудове розслідування зазнало істотних змін. Дані зміни вплинули на спеціальне досудове розслідування, спеціального судового провадження (*in absentia*). Водночас виникає багато дискусійних теоретичних та практичних питань стосовно змісту та форми кримінального провадження *in absentia* в умовах воєнного стану. Наведене зумовлює актуальність цього дослідження.

Стан дослідження. Різні аспекти питання кримінального провадження в умовах воєнного стану, надзвичайного стану або у районі проведення АТО, досліджували багато науковців, серед яких: А. Басов, А. Безносюка, Ф. Васильків, К. Волков, Г. Ганова, І. Гловюк, В. Гутнік, О. Дроздов, В. Завтур, О. Капліна, В. Касько, А. Каткова, С. Кузниченко, О. Кучинська, О. Лазукова, Л. Лобойко, В. Любавіна, Т. Омельченко, М. Погорецький, В. Рогальська, Г. Тетерятник, М. Туркот, Т. Фоміна, М. Цуцкірідзе, М. Янков та ін.

Зважаючи на продовження воєнного стану та неодноразовість зміни правового регулювання кримінального провадження в умовах воєнного стану станом на теперішній час залишаються не дослідженими теоретичні та практичні аспекти змісту та форми кримінального провадження *in absentia* в умовах воєнного стану, а тому важливим є подальше їх наукове осмислення.

Мета статті полягає у з'ясуванні змісту та форми кримінального провадження *in absentia* в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Указом № 64/2022 від 24.02.2024 Президентом України на підставі чинного законодавства України було введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб та встановлено, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану запроваджуються тимчасові певні обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, визначених статтею 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1].

До вищевказаного Указу Президента України вносилися неодноразові зміни щодо продовження строку дії воєнного стану, зважаючи на останні – строк дії воєнного стану в Україні було продовжено з 05 години 30 хвилин 10 листопада 2024 року на 90 діб [2].

У зв'язку з запровадженням воєнного стану із 24.02.2022 було продовжено реформування правових норм кримінального процесуального закону України, яке розпочалося ще в 2014 році.

Так, у 2014 році Законом України № 1631-VII від 12.08.2014 положення КПК України було доповнено розділом IX¹ «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції». Відповідно до вказаних нововведень на території, на якій діє правовий режим воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції, у разі неможливості виконання слідчим суддею, який здійснює судовий контроль на стадії досудового розслідування, певних повноважень, такі повноваження покладаються на відповідного прокурора [3].

У 2022 році Парламентом було продовжено реформування кримінального процесуального законодавства України шляхом прийняття Закону України № 2125-IX від 15.03.2022, яким було викладено в новій редакції назву розділу IX¹ КПК України – «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/ або інших держав проти України» та доповнено статтею 616 [4].

В подальшому Законом України № 2201-IX від 14.04.2022 в черговий раз викладено в новій редакції назву розділу IX¹ КПК України – «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». Вказаним законодавчим актом було запроваджено певні особливості режиму кримінального провадження в умовах воєнного стану [5].

Серед наукових дослідників існують різні позиції стосовно оцінки запровадженого правового регулювання кримінального провадження в умовах воєнного стану, при цьому окремі дослідники висловлювали свої критичні зауваження.

Лазукова О.В. вважає воєнний стан надзвичайною ситуацією та доходить до висновків, що під час надзвичайної ситуації для досягнення мети стабілізації ситуації та відновлення правопорядку міжнародні стандарти допускають можливість держави відступити від дотримання певних зобов'язань. Серед умов відступу держави від загального порядку кримінального провадження відокремлюються: (а) виключність загрози; (б) дотримання принципу правового порядку; (в) пропорційність заходів гостроті надзвичайної ситуації; (г) недоторканність абсолютних прав і свобод людини; (д) нотифікацію [6, с. 14, 15].

Наведена концепція стосовно розуміння воєнного стану як надзвичайної ситуації узгоджується з позицією Європейської комісії за демократію через право, згідно якої під надзвичайним станом розуміється тимчасова ситуація, при виникненні якої виконавчій владі надаються виняткові повноваження та можуть бути застосовані виняткові правила у відповідь на серйозність загроз країні, серед яких, зокрема, війни та воєнні загрози. Наявність надзвичайного стану базується на дихотомії між нормою (звичним станом) та винятком. Необхідною запорукою запровадження надзвичайного стану є те, що положеннями звичайного законодавства неможливо подолати виниклу надзвичайну ситуацію. Кінцевою метою надзвичайного стану є подолання державою виниклої ситуації та повернення до звичного стану [7, с. 3].

В.П. Любавіна, М.В. Смородінова вважають, що запровадженні особливості здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану насамперед спрямовані на забезпе-

чення нормальної діяльності правоохоронних органів у теперішніх надскладних умовах [8, с. 289].

При цьому, Гловюк І.В., Завтур В.А. зазначають, що деякі з новітніх норм КПК України стосовно воєнного стану порівняно із загальними нормами обмежують права людини, проте наявність легітимної мети – захист суверенітету і територіальної цілісності України виправдовує запроваджені тимчасові обмеження. Водночас передбачений наступний судовий контроль при «делегуванні» повноважень слідчого судді керівнику органу прокуратури, як сторони обвинувачення є суперечливим [9, с. 1129].

Г.І. Глобенко за результатами власно проведених досліджень вважає, що приписи КПК України щодо правового регулювання кримінального провадження в умовах воєнного стану мають недоліки, удосконалення потребують не лише певні аспекти [10, с. 351–353].

С.М. Гусаров вказує, що з 3 березня 2022 року до цього нормативно-правового акту було внесено 15 змін. Досвід роботи законодавця у внесенні змін до КПК України під час запровадженого воєнного стану свідчить, що вони не можуть вважатися системними та в повній мірі не спрямовані на вирішення існуючих проблем. Загалом кримінальне судочинство в Україні в умовах війни фактично повернулося до КПК 1960 року, в часи, коли прокурор або слідчий шляхом винесення відповідної постанови розпочинали досудового розслідування, що є визначальною передумовою для проведення подальших слідчих (розшукових) дій (п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК); при неможливості виконання слідчим суддею своїх повноважень вони передаються прокурору (п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК) [11, с. 31–32].

В.В. Топчій зазначає, що кримінальне процесуальне законодавство в умовах війни повинно забезпечувати належну правову процедуру та ефективне правозастосування. Правове регулювання повинно бути побудовано на дотриманні балансу між приватним та публічним інтересами, і тільки в цьому випадку це стане запорукою справедливих, ефективних прозорих кримінальних розслідувань та захисту прав людини [12, с. 239].

О.Г. Бортнік та К.В. Голембівський вважають, що в сучасних умовах зміни до кримінального-процесуального законодавства мають мету ефективності провадження, критерії якої також мають бути оцінені з урахуванням основоположного підходу забезпечення належної правової процедури, яка не визначається лише співвідношенням мети та результату, зважаючи на концептуальний підхід до кримінального провадження, а й належними правовими засобами [13, с. 86].

Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. дійшли висновку, що основним фактором впливу на кримінальне провадження в умовах надзвичайного правового режиму є специфіка нормативного регулювання. Разом із загальними нормами нормативної бази правового регулювання включаються надзвичайні закони, які визначають не тільки специфічні засоби та механізми, а також мають специфіку щодо дії у просторі, часі та за колом осіб [14, с. 6].

При цьому, Європейська комісія за демократію через право вказує, що наділення державних органів надзвичайними повноваженнями при дотриманні принципу верховенства права передбачають суттєві гарантії проти зловживань та свавілля. Дихотомія між звичайним регулюванням та винятковим не обов'язково спричиняє, а навпаки взагалі не повинна спричиняти дихотомію між ефективною боротьбою з надзвичайною

ситуацією та демократичним станом, між захистом держави, здоров'я населення та верховенством права [7, с. 25].

Відтак, переважна більшість дослідників погоджується з думкою про необхідність реформування положень КПК України до умов воєнного стану у суворій відповідності до вимог Конституції України та міжнародних договорів.

Після запровадження зміни правового регулювання в частині особливого режиму досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану процедура кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (*in absentia*) окрім вказаних положень також визначається, зокрема, ст. ст. 7, 297¹-297⁵, 323, 374 КПК України.

Приписи ч. 1 ст. 7 КПК України містять положення стосовно загальних засад кримінального провадження, яким повинні відповідати зміст та форма кримінального провадження [15].

Моргун Н.С., Сєдакова В.В., Бондар С.В. вважають, що суть загальних засад кримінального провадження полягають у тому, що вони визначаючи базисну основу процесуальних інститутів становлять юридичне підґрунтя при вирішенні суперечливих питань, а також забезпечуючи гарантії дотримання прав людини виступають основою подальшого розвитку [16, с. 38].

При цьому, ч. 2 ст. 7 КПК України визначає, що зміст та форма кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (*in absentia*) повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, з урахуванням особливостей, встановлених законом. При цьому, сторона обвинувачення під час здійснення кримінального провадження за відсутності підозрюваного та обвинуваченого (*in absentia*) зобов'язана вживати всіх можливих заходів з метою дотримання невичерпного переліку прав підозрюваного, обвинуваченого (серед таких прав: право на захист, на доступ до правосуддя, таємниця спілкування, невтручання у приватне життя) [15].

Водночас, з огляду на ч. 5 ст. 374 КПК України вказаному обов'язку сторони обвинувачення кореспондується додаткове зобов'язання суду при ухваленні вироку за наслідками кримінального провадження *in absentia* обґрунтовувати чи були стороною обвинувачення вжиті всі можливі заходи, визначені кримінальним процесуальним законодавством, спрямовані на дотримання прав підозрюваного, обвинуваченого на захист та доступ до правосуддя [15].

При цьому на переконання А. Мельниченко положення КПК України не містять всієї сукупності норм, які регулювали б порядок спеціального судового провадження як складової частини кримінального провадження *in absentia*, що фактично ускладнює правозастосування ч. 2 ст. 7 КПК України [17, с. 279, 280].

Відповідно до ч. 3 ст. 7 КПК України, якою було поповнено положення про загальні засади кримінального провадження, зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, зазначеним у частині першій цієї статті, з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених розділом IX¹ «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану», який складається з трьох статей: 615, 615¹, 616 [15].

Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. під час дослідження розділу IX¹ КПК

України дійшли висновку, що до факторів, які детермінують особливості кримінального провадження в умовах надзвичайних правових режимів, до яких належить і воєнний стан, відносяться: 1) фактори безпеки; 2) відсутність доступу до окремих територій, на яких здійснюється кримінальне провадження; 3) повне або частково обмеження функціонування органів державної влади; 4) особливості правового регулювання, які активуються за умов надзвичайних правових режимів; 5) специфічні організаційно-управлінські основи проведення окремих процесуальних дій та прийняття відповідних процесуальних рішень; 6) часткове або повне блокування функціонування окремих процесуальних інститутів в екстраординарних умовах [14, с. 6].

Аналіз положень статті 615 КПК України свідчить, що її приписи визначають особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану, серед яких:

- сторона обвинувачення шляхом винесення відповідної постанови може прийняти процесуальне рішення про початок досудового розслідування при відсутності технічної можливості доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань;

- при відсутності можливості проведення подальшого розслідування або завершення досудового розслідування строк досудового розслідування у кримінальному провадженні може бути зупинений шляхом ухвалення відповідного процесуального рішення;

- автоматичне продовження строку дії ухвали слідчого судді про тримання під вартою або на підставі відповідної постанови керівника органу прокуратури;

- продовження строку вручення затриманій особі письмового повідомлення про підозру при неможливості вчинення таких дій;

- при наявності об'єктивних причин розгляд обвинувального акту здійснюється судом, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, що закінчив досудове розслідування;

- судові провадження в суді першої інстанції здійснюється колегіально судом у складі трьох суддів щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі;

- передбачена можливість використання в якості доказів в суді показань, отриманих під час допиту свідка, потерпілого, підозрюваного в разі, якщо хід і результати такого допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відео фіксації, а показань підозрюваного ще за додаткової вимоги участі захисника під час допиту;

- на сторону обвинувачення покладено обов'язок забезпечити участь захисника у проведенні окремої процесуальної дії;

- передбачено окремі особливості до порядку кримінального провадження щодо неповнолітніх;

- копії матеріалів кримінальних проваджень в обов'язковому порядку зберігаються також в електронній формі;

- суд має право обмежитися проголошенням резолютивної частини вироку [15].

Водночас, положення ч. 6 ст. 615 КПК України стосовно автоматичного продовження дії запобіжного заходу при закінченні строку дії відповідної ухвали за наявності підстав, які зумовлюють неможливість розгляду судом питання про продовження строку тримання під вартою, рішенням Конституційного Суду України № 8-р(П)/2024 від 18.07.2024 визнано такою, що не відповідає Конституції України [18].

В той же час, ст. 615 КПК України встановлено процедура відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження [15].

Приписи ст. 616 КПК України регулюють питання скасування запобіжного заходу для проходження військової служби під час мобілізації та/або за контрактом, а також зміни запобіжного заходу за наявності інших підстав [15].

Відтак, розділ IX¹ КПК України, який на теперішній час складається з трьох статей: 615, 615¹, 616 визначає особливості режиму досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану.

Висновки. Вперше запровадження у кримінальному процесуальному законодавстві України правових норм стосовно особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного стану відбулося в серпні 2014 року, а з введенням воєнного стану 24.02.2022 було продовжено подальше реформування здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Зміст та форма кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (*in absentia*) в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, з урахуванням особливостей, зокрема, встановлених ст.ст. 7, 297¹-297⁵, 323, 374 КПК України та особливостей здійснення кримінального провадження, визначених у розділі IX¹ КПК України.

Сторона обвинувачення під час здійснення кримінального провадження за відсутності підозрюваного та обвинуваченого (*in absentia*), в тому числі, в умовах воєнного стану зобов'язана вживати всіх можливих заходів з метою дотримання невичерпного переліку прав підозрюваного, обвинуваченого (серед таких прав: право на захист, на доступ до правосуддя, таємниця спілкування, невтручання у приватне життя)

При цьому, суд при ухваленні вироку за наслідками кримінального провадження *in absentia* зобов'язаний обґрунтувати чи були здійснені стороною обвинувачення всі можливі заходи щодо дотримання прав підозрюваного чи обвинуваченого на захист та доступ до правосуддя.

Література:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
2. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 740/2024 від 28.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740/2024#n2>
3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції: Закон України № 1631-VII від 12.08.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1631-18#Text>
4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав: Закон України № 2125-IX від 15.03.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2125-20#Text>
5. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України № 2201-IX від 14.04.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>

6. Лазукова О. В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09 / О. В. Лазукова; кер. роботи О. В. Капліна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2018. – 20 с.
7. Дотримання принципів демократії, прав людини та верховенства права в умовах надзвичайного стану – міркування. Європейська комісія за демократію через право. Страсбург 2020. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2020\)014-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2020)014-ukr)
8. В.П. Любавіна, М.В. Смородінова. Кримінальне провадження в умовах воєнного стану. Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал. 2023. Вип. 3 (12). С. 284–290. DOI: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-3\(12\)-2023-284-290](https://doi.org/10.33244/2617-4154-3(12)-2023-284-290)
9. Гловюк І.В., Завтур В.А. Тенденції змін кримінальної юстиції в умовах війни та права людини. С. 1123-1129. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-139>
10. Г.І. Глобенко. Регламентация окремих питань щодо здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану потребує вдосконалення. Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєній перспективі: міждисциплінарна панорама: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 19 квіт. 2024 р.). – Вінниця: ХНУВС, 2024. С. 351–353.
11. Гусаров, С.М. Щодо вдосконалення окремих положень досудового розслідування з урахуванням воєнного стану. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 листоп. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Ф-т № 1. – Харків: ХНУВС, 2022. – С. 31–33.
12. В.В. Топчій. Особливості здійснення та реалізації кримінального провадження в умовах воєнного стану. Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал. 2024. Вип. 2(15). С. 233–242. DOI: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-2\(15\)-2024-233-242](https://doi.org/10.33244/2617-4154-2(15)-2024-233-242)
13. О.Г. Бортнік, К.В. Голембівський. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 листоп. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Ф-т № 1. – Харків: ХНУВС, 2022. С. 85–88.
14. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 2. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 03 травня 2022. 80 с.
15. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 №4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
16. Моргун Н.С., Сєдакова В.В., Бондар С.В. Засади кримінального провадження: поняття та сутність. Приватне та публічне право 2/2022. С. 34–39. DOI: 10.32845/2663-5666.2022.2.6
17. А.Мельниченко. Наукова полеміка щодо спеціального досудового розслідування та його місця в системі кримінального процесу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-
18. Рішення Конституційного Суду № 8-р(II)/2024 від 18.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-24#n117>

Kalinnikov O. Content and form of criminal proceedings in absentia under martial law

Summary. The article examines the content and form of criminal proceedings in absentia under martial law. The author analyzes the genesis of legal regulation of the special regime of pre-trial investigation under martial law. The author establishes that in August 2014, the criminal

procedure legislation of Ukraine introduced legal provisions on the special regime of pre-trial investigation under martial law, a state of emergency or in the area of the anti-terrorist operation. With the introduction of martial law on February 24, 2022, further reforms of criminal proceedings under martial law took place. The author analyzes the scientific works of domestic researchers and establishes that there are different positions among scientific researchers regarding the assessment of the introduced legal regulation of criminal proceedings under martial law. It is proved that some of the introduced provisions on criminal proceedings under martial law do not meet the requirements of the Fundamental Law of Ukraine, and therefore the Constitutional Court of Ukraine recognized them as inconsistent with the Constitution of Ukraine. The vast majority of scholars consider it necessary to further reform the provisions of the CPC of Ukraine for martial law in accordance with the requirements of the Constitution of Ukraine and international treaties. The author proves that the content and form of criminal proceedings in the absence of a suspect or an accused person (in absentia) under martial

law must comply with the general principles of criminal proceedings, taking into account the specifics of special pre-trial investigation and special pre-trial investigation, as well as the specifics of criminal proceedings set out in Section IX1 of the CPC of Ukraine «Special Regime of Pre-trial Investigation and Trial under Martial Law». In addition, the prosecution, including during martial law, is obliged to take all possible measures to ensure that a non-exhaustive list of rights of the suspect or accused is observed during criminal proceedings in the absence of the suspect or accused (including the right to defense, access to justice, secrecy of communication, and non-interference with private life). At the same time, this obligation of the prosecution corresponds to an additional obligation of the court, when passing a verdict on the results of criminal proceedings in absentia, to substantiate whether the prosecution has taken all possible measures, as defined by the criminal procedural law, aimed at observing the rights of the suspect or accused to defense and access to justice.

Key words: special pre-trial investigation, special court proceedings, in absentia, martial law, right to defense.